Kemenesaljai Digitális Könyvtár
2012.05.21. 11:07

Berzsenyi Dániel Főiskola
Természettudományi Főiskolai Kar
Művelődéstudományi és Kommunikáció Tanszék

Celldömölk nemzetközi kulturális kapcsolatai

Konzulens:
Dr. Csider Sándor
főiskolai docens

Készítette:
Kovács Vivien
művelődésszervező

Szombathely

2006.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés: *5*
2. Témával kapcsolatos alapfogalmak: *7*
2.1. A globalizáció és a nemzeti kultúrák kapcsolata: **8**
3. A nemzetközi kulturális kapcsolatok alanyai Tabajdi Csaba tanulmánya alapján: *10*
3.1. Az átadó szemszögéből: **10**
3.1.1. A partner kultúrájához való viszony: 10
3.1.2. A kulturális kivitel – behozatal összekötése: 11
3.1.3. Az átvevő szemszögéből alapvetően 4 típust lehet megkülönböztetni: 11
4. Az Európai Unió és a kultúra *14*
4.1. EU rövid története **14**
4.2. Jogszabályi háttér **17**
4.3. Az eseménysorozat által követendő célok **17**
4.4. A pályázóval szemben támasztott elvárások **18**
4.5. Hogyan történik a városok kiválasztása? **19**
4.6. Európa Kulturális Fővárosai (2000-2010) **20**
4.7. A főbb irányvonalak a következők: **21**
4.8. A kultúra szerepének jelentősége **23**
4.9. Magyar vonatkozás **24**
5. A Magyar Kulturális Stratégia nemzetközi vonatkozása *25*
5.1. Kulturális áruk szabad áramlása: **28**
6. Celldömölk és környéke *29*
6.1. A város: **29**
6.2. Környező falvak **33**
6.2.1. Borgáta: 33
6.2.2. Egyházashetye: 34
6.2.3. Mesteri: 34
6.2.4. Sitke: 34
7. Celldömölk nemzetközi kapcsolatai *35*
7.1. Neudau **37**
7.2. Serramazzoni **38**
7.3. Pagnacco **39**
7.4. Erdőszentgyörgy **40**
7.5. Rocky – Dilly ARCC: **44**
7.6. Kemenesaljai Néptánccsoport **45**
7.7. Soltis Lajos Színház **48**
Összegzés, jövőkép *52*

8. Jegyzetek:.....*54*
9. Bibliográfia:.....*56*
10. Melléklet:.....*58*

1. Bevezetés:

A 21. század elején, felgyorsult és gyökeresen változó világunknak szinte minden színterét a szüntelen átalakulás jellemzi. Nincs ez másként a kultúra területén sem. Ami kiemelkedően fontos volt évtizedekkel ezelőtt, az manapság háttérbe szorul, majd felváltja egy divatosabb, mai megközelítésben lévő tendencia. Gondolván a mai világban nagy hangsúlyt fektetett nemzetközi kapcsolatok jelentőségére, amelynek kiemelkedő funkcióját, minden bizonnyal az Európai Unióba való csatlakozás vonzotta magával. Mindez által átvesszük a nemzetközi irányelveket, amely olyan tevékenységeket vonz magával, amit azelőtt nem is gondoltuk volna, hogy erőfeszítéseket érdemel. Úgy vélem, hogy egy kisváros kultúrájának megőrzése, kapcsolatainak kialakítása és fenntartása új keletű kihívás.

A fent említettek tükrében, azért választottam e végtelenül sokszínű, izgalmas témát, mert a Kulturális diplomácia című tantárgy tanulmányozása során felkeltette az érdeklődésemet a kultúra, mint tudományterület kérdéseinek vizsgálata, részleteiben való elmélyedése.

A város, amelynek nemzetközi kulturális viszonyait vizsgálom, Celldömölk. Azért esett a választás erre a településre, mert itt lakom amióta megszülettem, és magától érthető módon, szoros, személyes kapocs fűz a városhoz. Nem elhanyagolható tényező, hogy a kultúra számos formájának részese voltam, ugyanis tagja voltam a Kemenesaljai Néptánccsoportnak, valamint az Akrobatikus Rock and Roll csoportnak is egyaránt.

A munkamódszereim, amellyel a kutatásomat végeztem: elsősorban feltártam a téma elméletét, az érintett személyekkel interjút készítettem, ezáltal beszélgettem Lengyel László politikai tanácsadóval, Takács Tündével, a celldömölki önkormányzat munkatársával, Koszogovits Norberttel, aki a Rocky Dilly ARCC klubvezetője, Ipsics Péterrel, a néptánccsoport vezetőjével, valamint a Soltis Lajos Színház vezetőjével, Nagy Gáborral.

A dolgozatomban szó lesz a nemzetközi kulturális kapcsolatok elméletébe való betekintésről, az Európai Unióban lévő kulturális alapelvekről, a Magyar Kulturális Stratégia nemzetközi vonatkozásáról, majd bemutatásra kerül

Celldömölk, a város konkrét nemzetközi kapcsolatai. Végül, de nem utolsó sorban, a jövőképpel kapcsolatos koncepciókra is sor kerül, hogy a hatékonyabb együttműködés érdekében mit kellene megvalósítania a városvezetésnek.

Most pedig, az elméleti ismeretek előtt tekintsük át a témával kapcsolatos fogalmakat, ezzel elősegítve, hogy megértsük a tárgyalt kérdés alapjait.

2. Témával kapcsolatos alapfogalmak:

„A kultúra fogalmát mind tudományos, mind köznapi szövegekben szűkebb és tágabb értelemben egyaránt használják. Szűkebb értelmezésben anyanyelvet, oktatást, tudást, művészetet jelent, tágabban jelölhet még termelési, fogyasztási kultúrát, általános viselkedési és szokásrendszert, eszmei irányultságot és vallást, tehát az embernek a természethez és társadalomhoz való komplex viszonyát.

A fenti, szűkebb értelemben vett kultúráról gyakran állapítják meg, hogy az egyszerre nemzeti és nemzetközi. Nemzeti, mert minden nemzetnek megvan a maga sajátos, jellemző jegyekkel bíró kultúrája. A közös nyelv és kultúra, együtt a közös nemzettudattal, a nemzethez tartozás legfontosabb attribútuma, a nemzeti identiotás építőeleme. Ezért a közös kulturális örökség ismerete, őrzése és képviselete a nemzeti kötődés fontos követelménye, illetve funkciója, megnyilvánulása. A nemzeti kultúra összetartó, nemzetmegtartó erő: a történelemben az anyanyelv és a nemzeti kultúra művelésének szabadsága egyik fő hivatkozáűsi pontja, célja és követelése a nemzeti mozgalmaknak, a nemzeti függetlenség hiánya/elvesztése idején a közös kultúra a nemzettudat és nemzeti érzés ébrentartásának fontos eszköze maradt.

Ugyanakkor a kultúra lényegéből adódóan nemzteközi is, hiszen az elszigeteltség ritka kivételeitől eltekintve változatos történelmi hatásoknak kitéve fejlődik. Nincs terhát „tiszta kultúra", van viszont kulturális kölcsönhatás, „kultúrák találkozása", egymás számára közvetített inpulzusok, „transzferek" és „átvételek", amelyek gyakran idéznek elő kisebb-nagyobb változásokat az „autentikus nemzeti kultúrákban", amint erre a magyar történelem és művésuzettörténet szemléletes példákkal szolgál. Másrészt, a kultúrtörténet meghatározó vonulatai, miként a világvallások is, túlnőnek az államhatárokon, hatásuk regionális, esetleg világméretű. Harmadszor, mind a tudományos innováció, mind a művészeti értékteremtés immanens követelménye az újról való folyamatos tájékozódás. Végül a kultúrának és tudománynak vannak olyan ágai, amelyekben a létrehozott

értékek cseréje „önfinanszírozó" módon, üzleti feltételek mellett, illetve decentralizáltan megy végbe, vannak viszont olyan területek is, ahol ez nem oldható meg nemzetközi kormányzati partnerségek, illetve részvétel nélkül.[1]

„A ***nemzeti kultúra*** erősen homogenizál, mert egy olyan csoportot képvisel, amely önmagát igyekszik meghatározni, kialakítja az egységes irodalmi nyelvét, megkeresi történelmi gyökereit, intézményi kereteket teremt önmaga számára, mindezzel gazdagítva a világ sokszínűségét, noha nem biztos, hogy ez céljai között szerepel." [2]

2.1.A globalizáció és a nemzeti kultúrák kapcsolata:

„A ***globalizáció*** közérthető formában nemzetköziesedést jelent. Vannak, akik úgy vélik, hogy a globalizáció a kapitalizmus jelenlegi formája, ezért mint társadalmi formációt széles körben „támadják" „Nyugaton", s az Egyesült Államokban egyaránt." [3]

A globalizációról többé-kevésbé sejtik az emberek, hogy valami olyanról van szó, ami az egész világra érvényes, vagy olyan esemény, amely több földrészt is befolyásol. Ez az általános megfogalmazás azonban sok olyan értelmezést is megenged, amely nyilvánvalóan kívül esik azon elképzeléseken, amelyekre most ezt a szót használjuk. Igyekszünk ezért körbejárni, miért használjuk jelenleg gyakran ezt a kifejezést, és hogyan lehetne pontosabban meghatározni jelentését. Definiáljuk úgy a globalizációt, hogy erről akkor beszélhetünk, amikor már a világ bármelyik pontján létrehozott újdonság, vagy megjelenő váratlan jelenség, háborúk vagy forradalmak hatása vagy visszhangja minden földrészen észlelhető. Globalizációról beszélhetünk tehát bármely tevékenység, jelenség, gazdasági vagy politikai folyamat esetén, ha annak hatása az egész világra, vagy legalább annak döntő részére kiterjed. Ezáltal a globalizáció hatása kihat a kultúra területére is,

[1] Nyusztay László: Kulturális diplomácia és szakdiplomáciai tanulmányok, Bp., 2000, 95-96 p.
[2] Segédkönyv a kulturális menedzsment tanulmányozásához/ szerk. Eszenyi Miklós, Utry Attila, Miskolc: TEMI Rónai Művelődési Központ, 2001. 161 p.
[3] A kulturális menedzser tankönyve/ szerk. Eszenyi Miklós, Utry Attila, Miskolc: Rónai Művelődési Központ, 2001.24 p.

nemzetközi irányelveket veszünk át, más országok gyakorlatát formáljuk át a magunk nyelvére. [4]

„A ***nemzetközi kulturális kapcsolatok*** definiálására a kutatók eddig kevés kísérletet tettek. Az International Encyclopedia of Social Sciencesben Walter H. C. Laves szerint a nemzetközi kulturális együttműködés fogalma a következő: „Általános használatát tekintve, a nemzetközi kulturális együttműködés fogalma mindazokat a társadalmi és egyéni, mindazokat a nemzeti és nemzetközi erőfeszítéseket jelenti, amelyek elősegítik a tudást, a szakismereteket, a művészet és az információ átáramlását az országhatárokon... Mindamellett, hogy a fogalom jelentése sok változáson ment át 1940 óta, mégis vannak olyan jelek, hogy a fogalom meghatározása még pontosabb jelentéssel bír majd a jövőben."[5]

Külön figyelmet érdemel az amerikai kultúrantropológia, főként az akkulturáció elmélete. Az akkulturáció kiemelkedő képviselői, Redfield, Linton és Herskovits híres Memorandumokban így fogalmazzák meg az akkulturáció („a kultúrák találkozásának" – T. Cs.) fogalmát: „Az akkulturáció a különböző kultúrájú személyekből álló csoportok tartós és közvetlen érintkezéseiből és az egyik vagy mindkét csoport eredeti kulturális szokásaiban (pattern) végmenő változásokból származó jelenségek összessége..."[6]

A nemzetközi kulturális kapcsolatok lényegéhez ez a fogalom jelentősen közelebb visz, néhány megjegyzést mégis tennünk kell. A kulturális érintkezések (kontaktusok) bár többnyire föltételezik a tartós és közvetlen jelleget, a kapcsolatok ennél azonban sokszínűbbek, lehetnek áttételesek, történhetnek közvetítések útján. További pontosítás, hogy a nemzetközi kulturális érintkezés alanyai nemcsak „csoportok", hanem államok, nemzetek, régiók, személyiségek, stb. E meghatározás leglényegesebb eleme, hogy a politikatudományi elemzések egysíkú állapot jellegén túllép: a nemzetközi kulturális érintkezést folyamatként elemzi." [7]

---

[4] Lajtha György: A folyamatos globalizáció In: cVilág, 2005 áprilisi szám
[5] International Encyclopedia of Social Sciences 1968. 7. köt. 520. p.
[6] Amer Antropol. 38. 1936, idézi Roger Bastide: Anthropologie appliquée. Paris, Payot, 1971, 44-45. p.
[7] Tabajdi Csaba: Az önazonosság labirintusa, Bp.: CP Stúdió Bt., 1998. 160-173 p.

3. A nemzetközi kulturális kapcsolatok alanyai Tabajdi Csaba tanulmánya alapján:

A nemzetközi kapcsolatok elmélete szempontjából alapvető vizsgálati egység a politikai állam. A nemzetközi kapcsolatok rendszerébe alapvetően a nemzetközi jogalanyisággal rendelkezők (államok, nemzetközi szervezetek) szociális adaptációja tartozik, de a nemzetközi kapcsolatokat befolyásolja a nemzetközi jogalanyisággal nem rendelkezők viszonyrendszere is (ide sorolható nemzetek, társadalmi szervezetek, pártok, etnikai csoportok).

A nemzetközi kulturális kapcsolatok céljai:

A társadalmi jelenségek elemzésekor fontos a szociális rendszer funkcióinak és céljainak megkülönböztetése. A funkció egy szociális rendszer működésének objektíve adott jellemzője, a cél pedig a szociális rendszer működtetését biztosítók vagy abban résztvevők által meghatározott irány, program.

A nemzetközi kulturális kapcsolatok céljai sokszínűek, változatosak. A kulturális érintkezés alanyai érdekeiknek, társadalmi – kulturális értékrendjüknek megfelelően határozzák meg követendő céljaikat.

A kulturális érintkezést föltétlenül meg kell különböztetnünk aszerint, hogy a kölcsönös kapcsolatban melyik fél a kezdeményező, illetve a nagyobb súlyú: az átadó-e, amely így próbálja érvényesíteni gazdasági, politikai, kulturális hatalmát, vagy egyéb közvetett céljai vannak, vagy az átvevő, amelynek belső társadalmi-kulturális szükségleteit elégíti ki?

3.1. Az átadó szemszögéből:

3.1.1. A partner kultúrájához való viszony:

- a partner kulturális életében meghatározott változásokra törekszik;
- a partner kulturális életében nem törekszik változásokra.

A befogadó kulturális közeghez való viszony:

- a befogadó kulturális közeget figyelembe veszi;
- a befogadó kulturális közeget nem veszi figyelembe.

3.1.2.A kulturális kivitel – behozatal összekötése:

- érdeklődik a partner kultúrája iránt (nyitottság, kölcsönösség);
- érdekeit nem kapcsolja össze a partner kultúrájával és annak fejlődésével (érdektelenség, egyoldalúság).

3.1.3.Az átvevő szemszögéből alapvetően 4 típust lehet megkülönböztetni:

1. önismétlő
2. önigazoló
3. önkiegészítő
4. öngazdagító (önkiteljesítő).

A nemzetközi kulturális együttműködésben gyakori jelenség, hogy a fogadó ország belső kulturális közegének megfelelően a másik ország kultúrájából azokat a kulturális elemeket veszi át, amely sajátjához hasonló vagy azonos.

Ettől eltérően sok esetben az átvevőt, a befogadót éppen az eltérés, a különbözés, másság érdekli jobban, és szeretné kiegészíteni kulturális kínálatát.

A nemzetközi kulturális kapcsolatok funkciói:

A nemzetközi kulturális együttműködés sajátosan visszahat a szociális rendszer adaptációs képességeinek formálására. Az adaptációs képesség a nemzetközi kulturális kapcsolatok alapvető funkciója, amely egybefogja annak további funkcióit:

Megismerő-tájékoztató funkció:

Egy államnak, egy etnosznak a maga viszonylagos elkülönültségében elemi érdeke, hogy megismerje külső környezetét, s abból ismereteket vegyen át, illetve információkat adjon át a külvilágnak. A nemzetközi kulturális érintkezés a maga megismerő – tájékoztató funkciójával ennek elengedhetetlen feltétele.

Szelekciós-szűrő funkció:A nemzetközi kulturális érintkezésnek szelekciós-szűrő funkciója van. Ez a szűrő, szabályozó mechanizmus határozza meg az adott kulturális közegbe bekerülendő – bekerült információk, minták mennyiségét, szerkezetét, minőségét. Ezáltal szabja meg a rendszer nyitottságát-zártságát, védi a rendszer fönnmaradását, önazonosságát, integritását. Megfelelő működése esetén meghatározza az optimális nyitottságot, diszfunkciója viszont a

túlzottan sok, nem kellően megválogatott, a rendszerbe szervesen illeszkedni képtelen kulturális elem átvétele.

Feldolgozó-átalakító (transzformatív) funkció:

A nemzetközi kulturális kapcsolatok harmadik nagy funkciója, amelynek révén a rendszerbe bekerült kulturális elemeket a rendszer számára feldolgozza. Az adaptációs folyamat e szakaszán ezen átalakító funkció segítségével beépíti az átvett elemeket az adott rendszerbe – változatlanul vagy az átdolgozás különböző fokain –, illetve mint idegen testet önmagából kivetheti, semlegesítheti, mint rendszerbe nem illeszthetőt. Diszfunkció esete áll fönn, ha a rendszerbe bekerült rendszeridegen kulturális termékkel szembeni immunitást nem képes kialakítani. A feldolgozásnak – átvételnek különböző fokozatai vannak: kölcsönzés--átvétel, utánzás (ismétlés), részleges átformálás, szerves átformálás. A feldolgozás fokát befolyásolja az átvett kulturális termék, jelenség nagysága, természete, az, hogy egy motívumnak, egy kulturális elem részletének, egy kulturális elemnek, több elem együttesének, kulturális masszívumnak, komplex technológiai sornak, átvételéről vagy átadásáról van-e szó? [8]

A kultúra ősi gyökerekből táplálkozó (autochton), más, külső hatásokra nem szoruló (autark), önmagának törvényt szabó (autonóm), korlátok nélküli, független (szuverén) alkotótevékenység eredménye. Olyan lelki és szellemi kapcsolat revelálódik benne, olvasható ki belőle, amely túlmutat az egyes emberen. Kodolányi János aforisztikus meghatározása szerint a kultúra „a lélek szimbólumteremtő működése". Vagy más helyütt, némileg a filozófus Vatai Lászlót követve a következőt írja: „Az emberi lélek a tudattalan létezés és a transzcendens létezés között lévő feszültség szenvedését a transzcendens világ jelképrendszerében – szimbólumaiban – oldja fel. Ez a jelképrendszer a kultúra." Ez a kultúra bennünk él, ha él, ezt a kultúrát mi éltetjük, ha élünk vele. Heidegger híres, sokszor idézett gondolata szerint csak attól kezdve beszélhetünk emberről, mióta a transzcendens és mi közöttünk létre jött a beszélgetés, csak azóta van idő, azóta van történelem. A nyelv, fogalmazhatnám úgy is, hogy az előbb idézett jelképrendszer létrejötte „az emberi létezés legmagasabb rendű eseménye". Ezt jelenti az a Heidegger-i axióma, hogy a „nyelv a lét háza".

[8] Tabajdi Csaba: Az önazonosság labirintusa, Budapest: CP Stúdió Bt., 1998 160-173. p.

A kultúra tehát létünknek nemcsak egyik előfeltétele, hanem ugyanakkor megtartó erőnk is. Erőforrásunk. A világtendenciák – most elsősorban a globalizációnak nevezett egységesítő törekvésre gondolok – nem tekinthetők különösebben kultúrabarátnak. De azzal is tisztában kell lennünk, hogy soha, egyetlen úgynevezett „tendencia" sem volt különösebben kultúrakedvelő. A kultúra ugyanis – különösen hangzik, de így igaz – hasonlóan az erkölcshöz „természetellenes". A természet ellen jött létre, s a természet jobbára ellene dolgozik. Az erkölcs, könnyű belátni, lényegét tekintve a vad természeti törvények érvényesülését igyekszik korlátozni. Az erkölcs a pusztító és önpusztító természeti törvények megregulázása, vagy ahogy Székely János mondja, az erkölcs nem más, mint a természet önkorlátozása.[9]

[9] Új Horizont, XXX. évfolyam, 2002. 3. szám 14 p.

4. Az Európai Unió és a kultúra

A nemzetközi kulturális kapcsolatokat vizsgálva elengedhetetlen, hogy kitérjünk az Európai Unió által lefektetett kulturális alapelvekre, amelyek napjaink meghatározó tényezőivé váltak. Nézzünk egy kis áttekintést az alábbiakban az Európai Unió történetéből, majd konkrétan a kultúrával kapcsolatos vonatkozásait vizsgáljuk.

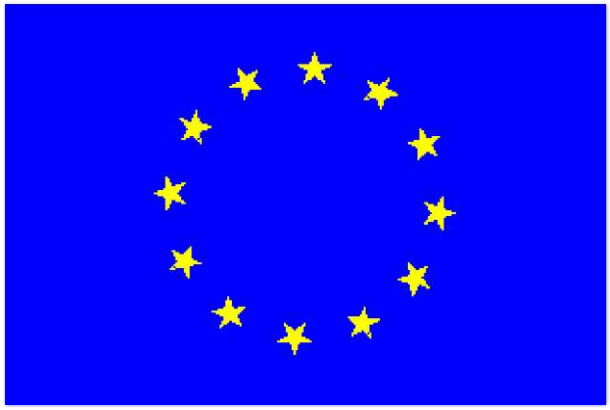

1. ábra: Az Európai Unió zászlója[10]

4.1. EU rövid története

Európa századokon keresztül gyakori és véres háborúk színhelye volt. 1870 és 1945 között Franciaország és Németország háromszor is hadban állt egymással, aminek emberek tömege esett áldozatul. Számos európai vezető osztotta azt a meggyőződést, hogy az országaik közötti hosszantartó béke biztosításának egyetlen lehetősége a gazdasági és politikai egységesülés.

1950-ben a francia külügyminiszter Robert Schuman, Jean Monnet által ihletett beszédében javaslatot tett a nyugat-európai szén- és acélipar összevonására. Ennek eredményeként hozták létre 1951-ben az Európai Szén- és Acélközösséget (ESZAK) hat tagállam részvételével: Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, a Német Szövetségi Köztársaság és Olaszország. A tagországok a független, szupranacionális (nemzetek felett álló) ún. „Főhatóság”-

[10] http://comlogo.web.elte.hu/ismerteto/Eu/Europa.htm

-ot ruházták fel a szén-és acéliparaikat érintő döntések jogával. A Főhatóság első elnöke Jean Monnet volt.

Az ESZAK sikere olyan nagy volt, hogy néhány éven belül a „hatok" úgy döntöttek, hogy továbblépnek és gazdaságaik más szektorait is egyeségesítik. 1957-ben aláírták az Európai Atomenergia-Közösséget (EURATOM) és az Európai Gazdasági Közösséget [EGK] létrehozó Római Szerződést. Megkezdődött a tagállamok közötti kereskedelem akadályainak elhárítása és a „közös piac" létrehozása.

1967-ben összeolvadtak az európai közösségek intézményei. Ettől kezdve egyetlen Bizottság, egyetlen Miniszterek Tanácsa és egyetlen Európai Parlament létezik.

Az Európai Parlament képviselőit eredetileg a nemzeti parlamentek választották, 1979-ben viszont megtartották az első közvetlen választásokat, és ez lehetővé tette azt, hogy a tagállamok polgárai az általuk választott képviselőre szavazhassanak. Azóta ötévente tartanak közvetlen választásokat.
A Maastricht-i Szerződés (1992) a tagállamok közötti együttműködés új formáit vezette be – például a védelmi politika és az „igazság- és belügyek" esetében. A kormányközi együttműködésnek a már létező „közösségi" rendszer-hez való hozzáadásával a Maastricht-i Szerződés létrehozta az Európai Uniót (EU).[11]

Az Európai Unió 1992-ig, a Maastrichti Szerződés aláírásáig nem emelte közösségi szintre a kulturális politikát. Mindez persze nem jelenti azt, hogy a kultúra, a kulturális programok és kezdeményezések jelentőségének felismerése és a szektor támogatása ne jellemezte volna a közösségi gyakorlatot a kilencvenes éveket megelőzően is. Egyre nyilvánvalóbb lett, hogy az integráció elfogadtatása az európai polgárokkal szorosan összefügg azzal, hogy a helyi kultúrák és a közösség között milyen kapcsolat épül ki, sikerül-e megvalósítani a „polgárok Európája" kifejezés által sugallt „emberközeli" integrációs közösséget. Ebben a törekvésben fontos szerep hárul a kultúrára is. Ennek eredményeként az Európai Parlament már 1974-ben határozatban rögzítette az európai kulturális örökség védelmének fontosságát, majd nyolcvanas években útjára indította az Európa Kulturális Fővárosa kezdeményezést, melyet 1992-től az Európai Kulturális

[11] Az Európai Unió hivatalos honlapja [online] [2006.04.06.] http://europa.eu.int/abc/history/index_hu.htm

Hónap rendezvénysorozat követett. Ezen akciók és programok – beleértve az Európa Kulturális Fővárosa projektet is – 2000 februárja óta a Kultúra 2000, a kulturális szféra egyetlen uniós keretprogramjának részei. Az Európa Kulturális Fővárosa kezdeményezés Melina Mercouri görög kultuszminisztertől ered, aki 1983-ban, a kulturális miniszterek athéni találko-zóján kifejtette, hogy a művészetek és a kultúra támogatása nem kevésbé fontos, mint a gazdaság fellendítését célzó intézkedések, s a kulturális szektor sokkal nagyobb figyelmet érdemel a Közösség részéről. Beszélt arról, hogy a népek közeledésének feltétele egymás kultúrájának megismerése, s felvetette, hogy jelöljenek ki minden évben egy európai várost Európa Kulturális Városává. A kezdeményezés nyomán minden évben egy város, s azon keresztül egy ország és annak kultúrája válik ismertté a többi európai ország és lakosai számára, hozzájárulva így a kulturális sokszínűség fenntartásához, s a közös kulturális örökség megőrzéséhez. A hazájában sikeres színésznőként ünnepelt miniszter szavai meghallgatásra találtak, s a Tanács 1985 nyarán elfogadta a program-tervezetet: az első Európai Kulturális Város még ugyanebben az évben Athén lett. Az elnevezést 1999-ben Európa Kulturális Fővárosára változtatták, a cím elnyerésére azonban nemcsak fővárosok pályázhatnak.

Év	Európa Kulturális Fővárosa	Ország
1985	Athén	Görögország
1986	Firenze	Olaszország
1987	Amszterdam	Hollandia
1988	Berlin	Németország
1989	Párizs	Franciaország
1990	Glasgow	Egyesült Királyság
1991	Dublin	Írország
1992	Madrid	Spanyolország

1993	Antwerpen	Belgium
1994	Lisszabon	Portugália
1995	Luxembourg	Luxemburg
1996	Koppenhága	Dánia
1997	Szaloniki	Görögország
1998	Stockholm	Svédország
1999	Weimar	Németország

2. ábra: Kulturális fővárosok megoszlása 2000-ig

4.2. Jogszabályi háttér

1999. május 25-én az Európai Unió Tanácsa (Miniszterek Tanácsa) és az Európai Parlament az 1419/1999 sz. EK határozatban emelte közösségi szintre a programot. A dokumentum meghatározza a 2005-2019-es időszakra vonatkozó szabályozási kereteket.

4.3. Az eseménysorozat által követendő célok

(az 1419/1999 sz. EK határozat, 1. és 3. cikk) Az európai kultúrák gazdagságának, sokféleségének és közös jegyeinek hangsúlyozása, valamint – egymás jobb megismerésének ösztönzése, nevezetesen:

- azon közös európai művészeti mozgalmak és stílusok előtérbe helyezése, amelyek létrejöttében a város kiemelkedő szerepet játszott vagy jelentős mértékben hozzájárult;
- segítségnyújtás azon események megrendezéséhez, amelyekbe a tagállamok más városainak a kultúra területén tevékenykedő személyiségei is

bevonhatók, és amelyek tartós kulturális együttműködésre vezethetnek, illetve az Európai Unión belüli ilyen jellegű mozgalmak támogatása;

- az alkotómunka támogatása és fejlesztése;
- a lakosság minél nagyobb hányadának mozgósítása és minél szélesebb körű részvételének biztosítása;
- az Unió állampolgárai fogadásának és a különféle eseményekre vonatkozó információk – a multimédia minden formájának felhasználásával történő – lehető legszélesebb körű terjesztésének támogatása;
- az európai kultúrák és a világ más kultúrái közötti párbeszéd ösztönzése;
- a városban rejlő történelmi örökség, az építészeti alkotások megismertetése és a városi életminőség javítása.

4.4. A pályázóval szemben támasztott elvárások

(az 1419/1999 sz. EK határozat, 5. cikk; II. melléklet) Az Európa Kulturális Fővárosa címre aspiráló városoknak pályázatukban ki kell emelniük, hogy milyen helyet foglalnak el Európa kulturális és művészeti palettáján, be kell mutatniuk saját kultúrájukat és kulturális örökségüket, s víziójukat tekintve ismertetniük kell elképzeléseiket arra vonatkozóan, hogy az európai és globális folyamatokban milyen szerepet kívánnak játszani. Alapvető elvárás a pályázókkal szemben, hogy jelentős építészeti kultúrával, sokrétű és innovatív kulturális élettel rendelkezzenek, s a városban a multikulturális együttélés magas foka valósuljon meg. Ami a pályázatban szereplő programokat illeti, az eseménysorozatnak túl kell mutatni az ún. hagyományos fesztiválok keretein. Ez nemcsak azt jelenti, hogy jóval tágabb időszakra, egy egész évre kell programokat biztosítania, hanem azt is, hogy mindeközben a kultúra valamennyi szegmensét meg kell jeleníteni, úgymint előadóművészet, képzőművészet, irodalom, vallás, sport, oktatás, gasztronómia stb. Alapvető követelmény a minél szélesebb körű közönség bevonása az újszerű eszközök (ld. multimédia, audiovizuális eszközök) és a többnyelvű megközelítés alkalmazása révén. A művészi minőség, a sokoldalúság és az innovativitás már a programsorozat koncepciójának megtervezésekor kiemelt szerepet kell, hogy kapjon, mint ahogyan az elképzelésnek igazolnia kell a különféle művészeti ágak és a kutatás-fejlesztés együttműködését, a közterek

használatát, s a befektetői tőke bevonásának képességét is. Az európai integráció számos területén megjelenő alapelv, a regionalitás elve a Kulturális Fővárosok rendezvénysorozat esetében is megkerülhetetlen. Az esemény programjainak hozzá kell járulnia a gazdasági, szociális és infrastrukturális különbségek csökkentéséhez. Az elbírálás során nagy hangsúlyt fektetnek a beérkezett pályamunkák európai, illetve Európán kívüli vonatkozásaira, s a döntést pozitívan befolyásolhatja, ha a pályázó város programjait saját történelmének vagy kultúrájának egyes jelentős eseményei, személyiségei köré szervezi, vagy olyan speciális programokat tervez megvalósítani, amelyek révén a művészetek közelebb hozhatók a fiatalokhoz.

4.5. Hogyan történik a városok kiválasztása?

(az 1419/1999 sz. EK határozat, 2. cikk; COM(2003) 700 final: az Európai Bizottság 2003. novemberi 17-i módosító javaslata) A városok kiválasztása 2000-ig alapvetően kormányközi megegyezéseken alapult, ettől az évtől kezdve azonban a rendszer több szempontból is megváltozott. Egyfelől sokkal inkább közösségi szintre helyezték a kezdeményezéssel kapcsolatos döntéshozatalt, a jelenlegi gyakorlatban a tagállamoknak lehetőségük van annak eldöntésére: csak egy városukkal pályáznak a címre, vagy több várost is megjelölnek. Fontos mérföldkő a program történetében a 2005-ös év is, ekkortól ugyanis egy rotációs rendszer lép majd életbe a kiválasztásnál, s ettől az évtől – a 2004-es bővítésre reagálva – a már kiválasztott tagállamok mellett az újonnan csatlakozók is pályázhatnak a cím elnyerésére, s így 2009-től – ún. tandem-rendszerben a régi és az új tagállamok – két kulturális fővárosa lesz az Európai Uniónak. A kiválasztás során a tagállamok megküldik a címre alkalmasnak ítélt városok pályázatait az Unió intézményeinek (Parlamentnek, Tanácsnak, Bizottságnak, Régiók Bizottságának). A Bizottság feladata, hogy felállítsa azt a hét főből álló nemzetközi ítélőfórumot, amely a kiválasztást végzi, s amelynek tagjait az imént említett uniós intézmények delegálják a művészeti és kulturális élet jeles képviselői közül. A döntések meghozatala innentől kezdve a közösségi szintű

döntési mechanizmus általános forgatókönyve szerint zajlik: a Bizottság a Parlament véleményezése után megküldi javaslatát a kulturális minisztereket tömörítő tanácsnak, amely az elbírálásnál az alábbi szempontokat veszi figyelembe: – mindenekelőtt értékelik azt a kulturális projektet, amellyel az adott város pályázik – ennek meg kell felelnie a Kultúra 2000 program célkitűzéseinek;– nem csupán fővárosok jelölhetők, sőt előnyt élveznek azok a vidéki városok, amelyeknek regionális kulturális-szellemi központi szerepe a cím elnyerése nyomán erősödik; – a pályázók esetében figyelembe veszik, hogy a cím elnyerése egybeesik-e valamilyen nevezetes évfordulóval, akár az adott város, akár az ország vonatkozásában; – egyazon térségből nem választanak várost egymást követő években. A „kulturális fővárosok" fejlődésének nyomon követése a programsorozat lezárulását követően is folytatódik, hiszen a Bizottság éves beszámolókat készít, amelyben a város eseményeiről és eredményeiről tudósítja az uniós intézményeket.

4.6. Európa Kulturális Fővárosai (2000-2010)

(az 1419/1999 sz. EK határozat, I. melléklet; COM(2003) 700 final: az Európai Bizottság 2003. novemberi 17-i módosító javaslata) A Határozat és az azt módosító bizottsági javaslat alapján az eseménysorozatban részt vevő ország-párok az alábbiak szerint alakulnak:

Év	Európa Kulturális Fővárosa	Ország
2000	Avignon	Franciaország
	Bergen	Norvégia
	Bologna	Olaszország
	Brüsszel	Belgium
	Helsinki	Finnország
	Krakkó	Lengyelország
	Prága	Csehország
	Reykjavik	Izland
	Santiago de Compostela	Spanyolország
2001	Rotterdam	Hollandia

	Porto	Portugália
2002	Bruges	Belgium
	Salamanca	Spanyolország
2003	Graz	Ausztria
2004	Genova	Olaszország
	Lille	Franciaország
2005	Cork	Írország
2006	Patras	Görögország
2007	Luxembourg	Luxemburg
	Sibiu	Románia
2008	Liverpool	Egyesült Királyság
	Stavanger	Norvégia
2009		Ausztria
		Litvánia
2010		Németország
		Magyarország

3. ábra: Kulturális fővárosok megoszlása 2000-2010-ig

A Határozat 4. cikke rendelkezik a tagsággal még nem rendelkező európai országoknak a programba történő bevonásáról; ennek alapján 2000-ben Krakkó és Prága is az Európa Kulturális Fővárosa cím birtokosa lehetett.

4.7. A főbb irányvonalak a következők:

A tagállamok növelni kívánják a kultúra támogatására szánt összeget (összköltségvetés: 167 millió Euro), de ezt kevesebb számú és színvonalasabb projektek között szeretnék szétosztani. Az egységes program célja, hogy ne húzzon választóvonalat a különböző kulturális területek, tevékenységek, műfajok között, hanem ösztönözze a több szektort is átfogó kezdeményezéseket. Az adminisztráció megreformálására is törekednek: átláthatóbb, egyszerűbb eljárást kívánnak biztosítani mind a tájékoztatás terén, mind pedig a támogatások odaítélésekor. Az EU támogatása a határokon átnyúló, közös vonásokra összpontosító, a cserén és együttműködésen alapuló kezdeményezéseket részesíti előnyben, az alábbi célok szolgálatában:

- az európai népek kultúrájának és történelmének kölcsönös megismerése, a közös kulturális gyökerek feltárása és a kulturális párbeszéd kialakulása;
- az alkotókészség előmozdítása, a kultúra eredményeinek és jelentősebb mozgalmainak nemzetközi terjesztése;
- a kulturális sokszínűség erősítése és a kulturális kifejezés új formáinak fejlesztése;
- a kultúra hozzájárulása a szociális-gazdasági fejlődéshez;
- az európai kulturális örökség fontosságának kiemelése;
- az európai kultúra megjelenítése más országokban, párbeszéd kialakítása a világ más területeinek országaival.

Ezekkel a célokkal összhangban a Bizottság évente állapítja meg a szükséges prioritásokat.

Speciális kulturális együttműködési tevékenységek

- A kulturális kifejezés új formái megjelenésének támogatása, a hagyományos kulturális formákon belül és azok mentén.
- Az állampolgárok, főként a hátrányos helyzetűek és a fiatalok hozzáférésének és részvételének elősegítése a kulturális tevékenységekben.
- A könyv- és olvasáskultúrához való hozzáférés elősegítése, szakemberek továbbképzése.
- Az európai jelentőségű, közös kulturális örökség megőrzése, védelme, hasznosítása.
- Multimédiás eszközök létrehozásának támogatása az európai műalkotások és örökség láthatósága érdekében.
- A társadalmi integráció területén dolgozó kulturális és szociokulturális szereplők közötti kezdeményezések, viták és együttműködések bátorítása.
- A tagállamok és harmadik országok kulturális intézményei és/vagy szolgálatai közötti együttműködés bátorítása közös érdeklődést kiváltó témák vonatkozásában.
- Kulturális események élő közvetítésének bátorítása az információs társadalom új technológiának segítségével.

4.8. A kultúra szerepének jelentősége

A tagállamok hangsúlyozzák a kultúra szerepének fontosságát az európai integrációs folyamatban, szerintük a kultúra alapvető európai érték. A Közösségen belül egyelőre túl kicsi a fogékonyság az Európát alkotó kultúrák, valamint az európai polgárok számára megnyíló sokszínű kulturális térség sajátos értékei iránt. Az ez irányú fogékonyságot, mint alapvető integrációs célkitűzést, növelni kell.

A belső piac szabályozásakor tekintettel kell lenni arra, hogy a kulturális javak és szolgáltatások nem azonosak más árucikkekkel vagy szolgáltatásokkal. Nem kezelhetőek azonosan a piaci mechanizmus egyéb tényezőivel. Olyan szabályozóknak kell hatniuk erre a területre, amelyek figyelembe veszik a kulturális sokszínűséget és előmozdítják az alkotókedvet.

Az Unió felismerte továbbá a kultúrának más területekre tett hatását, annak jelentőségét: a kultúra kihat a szociális fejlődésre, a foglalkoztatásra, eszköze a béke és a stabilitás megszilárdításának, a Közösségen belüli és kívüli népek közötti párbeszéd előmozdításának. Valamennyi európai polgár alapvető joga a kultúrához való hozzáférés, a személyes alkotókészség kibontakoztatása, ezért a kulturális jogok elfogadtatása igen fontos célkitűzés.[12]

[12] http://www.euvonal.hu/index.php?op=tenyek_hatteranyagok&ha=1&id=36&PHPSESSID=f9446f141b5 [2006. március 30.]

4.9. Magyar vonatkozás

Az Európai Bizottság módosító javaslatának megfelelően Magyarország egy városa 2010-ben töltheti be az Európa Kulturális Fővárosa tisztét egy német várossal megosztozva a címen. A jelöltek között emlegetik a fővároson kívül még Pécs városát; ez utóbbi esélyeit növeli, hogy az Európai Unió szívesebben ítéli oda a címet valamely tagállami régió jelentősebb városának, amely ezáltal szellemi-kulturális központi szerepét erősítheti, s – fontos szempontként – a kezdeményezés a gazdasági fellendüléséhez is hozzájárul.

5. A Magyar Kulturális Stratégia nemzetközi vonatkozása

„A Kulturális Stratégiai Bizottság munkájának eredményeként 2004 júliusában született meg a Magyar Kulturális Stratégia című munkaanyag, amely a hazai kulturával kapcsolatos legfontosabb fejlődési irányokat hivatott előrevetíteni. A szakértői testületben a honi kulturális élet számos prominens alakja vállalt feladatot, s a munkát a Nemzeti Kulturális Alapprogram elnöke, Harsányi László vezette. A megálkotott kulturális stratégia időhorizontja 2013, ezáltal összekapcsolható az Európai Unió tervezési programjával, valamint az ahhoz illeszkedő Második Nemzeti Fejlesztési Tervvel. Lényeges kiemelni, hogy a stratégia semmiképp sem tekinthető a kulturális területre vonatkoztatható teendők teljes körű katalógusának, s elsősorban azokat a pontokat emeli ki, ahol a következő években a leginkább igény és esély lesz minőségi váltásra és strukturális átrendeződésre. Összefoglalónk az alábbiakban tovább szűkíti a felvetett témák körét, s kizárólag a munkaanyag nemzetközi vonatkozású részeinek bemutatását célozza.

A stratégia első fejezete „Helyzetkép és alaptrendek" címen egyfajta alapot kíván biztosítani a később kifejtettekhez, s egyebek mellett taglalja a kulturális globalizációban rejlő veszélyeket és lehetőségeket is. Szintén kiemelendőek a hazánk uniós tagságából eredő döntéshozatali változások, amelyek végsősoron a hagyományos nemzetállami kulturális politika lehetőségeit csökkentik. Ezek alapján a döntési jogkörök egy része Brüsszelbe, másik – jelentősebb – része pedig a régiók és kistérségek hatókörébe kerül át. Az EU-csatlakozás továbbá újrarendezi a kapcsolatokat a Kárpát-medencében: új típusú gondok jelenhetnek meg, de a harmonikusabb kulturális együttélés esélyei is nőnek. A munkaanyag második fejezete a „Stratégiai célok, értékelvek, prioritások" címet kapta, s itt kerül kifejtésre a kulturális stratégia alapvető célrendszere. A fő feladatokat az esélyteremtés, az érték- és hagyományőrzés valamint az új értékek létrehozásának céljai mentén határozták meg, s mindezt nyolc stratégiai fejlesztési irány hivatott biztosítani. A stratégiai irányok közül nemzetközi szemszögből három emelhető ki, így a továbbiakban ezek rövid bemutatása következik:

1. stratégiai irány: A kulturális vidékfejlesztés programja. A program alapvetése, hogy kiemelt fejlesztésre szorul mindazon település (vagy településrész), ahol az egy főre jutó jövedelem nem éri el az országos átlag 75%--át. Az uniós fejlesztési források elnyerése rendkívül fontos finanszírozási lehetőségeket nyithat meg, s ehhez egyrészt regionális szintű szakmai tanácsadó irodák megnyitására, másrészt kistérségi kulturális fejlesztési stratégiai tervekre, harmadrészt a terveket létrehozó helyi kulturális fejlesztési grémiumok intézményes működési támogatására van szükség. A fejlesztési célok szempontjából fontos, hogy (az egységes nemzeti kulturális arculat megtartása mellett) az egyes régiók és kistérségek kulturális sajátosságaik mind teljesebb kibontásával helyi térségi arculatot alakítsanak ki, ezáltal növelve esélyeiket a belföldi és uniós forrásokért folyó versenyben. Szintén ezen stratégiai irányhoz tartozik az un. Peremvidék Program, amely a határ menti kulturális együttműködést hivatott célzottan fejleszteni.

6. stratégiai irány: A magyar tehetség helyzetbe hozása itthon és külföldön Ezen stratégiai irány a magyar csúcstehetségek hazai és nemzetközi menedzselésének fejlődését célozza, s elsőrendű célként kezeli a hazánkra jellemző, a magyar kultúra nemzetközi emblémájának számító műhelyek, irányzatok, műfajok és alkotások sikerre vitelét. A kiemelt teendők között az ösztöndíjrendszer hatékonyságának fejlesztése mellett megtalálható az a törekvés is, hogy a kulturális diplomácia cél- és eszközrendszerében jobban érvényesüljön a kimagasló tehetségek útjának egyengetése. A stratégia a hatékonyság ezirányú javítását elsősorban a kétévenként készítendő részletes elemzésekkel látja biztosíthatónak.

8. stratégiai irány: A kultúra mint gazdaság- és versenyélénkítő. A stratégia megalkotói fontosnak tartották leszögezni, hogy a jól menedzselt kultúra nem csak a szabadidő eltöltését gazdagítja, hanem adott esetben a kincstárat is, ezáltal a kultúrával mint növekvő jelentőségű nemzeti erőforrással is számolni kell. Az idegenforgalom világszerte feltörekvő gazdasági ágazat, s ezen belül mindenütt növekszik a kulturális komponens szerepe, így a Magyarországról kialakított turistacsalogató imázs esetében is történt ezirányú elmozdulás. Mindezek mellett egyértelműen ki kell aknázni azt a kivételes körülményt, hogy

2010-ben egy magyar (és egy német) város lesz Európa Kulturális Fővárosa, s ennek érdekében is erősíteni kell a kulturális dimenzió szervezett képviseletét mind a nemzeti turisztikai stratégia-alkotás során, mind a Nemzeti Fejlesztési Terv előkészítési folyamatában. A stratégia ugyancsak kiemeli, hogy az eddiginél több figyelmet kell fordítani a művészeket és műalkotásokat érintő munkajogi, adózási és egyéb szabályozókra, s az EU-ban ilyen téren létrejövő kezdemé-nyezések esetében is aktív részvételt sürget.

A munkaanyag harmadik fejezete a kulturális politika eszköztárát vizsgálja, s előtérbe helyezi az uniós tagságban rejlő adottságok jobb kiaknázásának követelményét. Bár az EU közvetlenül nem determinálja a nemzeti kulturális politikákat, s konkrétan a magyar kulturális stratégiát, közvetve mégis hatást gyakorol rá. A magyar kultúra képviselői ugyanis már a csatlakozás előtti években is rengeteget profitáltak az Unióból, s a lehetőségek (leginkább a Kultúra 2000 keretprogram által biztosított együttműködési pályázatok segítségével) a tagsággal tovább bővültek.

A hazánkba áramló uniós források többsége a területi felzárkóztatási és kiegyenlítő alapokból kerül ki, így az ebbe a körbe tartozó, a kultúrához kapcsolódó támogatások megítélésében döntő szerepe van a Nemzeti Fejlesztési Tervnek, s ezáltal a kulturális kormányzat érdekérvényesítési képességének egyaránt. A két központ (Brüsszel és a nemzeti kormányok) által megadott prioritások mellett azonban jelentős mozgástere marad a helyi (regionális és egyéb) tényezőknek is.

A fejezet (és egyben a stratégia érdemi részének) lezárásaként az egyre növekvő jelentőségű, s a diplomácia egyéb (politikai, gazdasági, turisztikai stb.) területeihez szervesen kapcsolódó kulturális diplomáciai feladatok kerülnek kifejtésre. Ezek alapján a nemzeti kulturálls promóció (pl. a külföldi magyar intézetek) primátusának megőrzésével egyidejűleg hazánknak növekvő részt kell vállalnia az európai kulturális együttműködésből is. A hazai kultúra népszerűsítésében lényeges feladatként kerül megemlítésre a nemzeti irodalmak intézményes támogatása, valamint a virtuális térben rejlő lehetőségek jobb kihasználása. A stratégia végül utal arra a megnövekedett felelősségre, amely az

Unión kívül maradó magyarsággal kapcsolatos (elsősorban kulturális jellegű) feladatokhoz kapcsolódik, s itt fokozott anyaországi szerepvállalást irányoz elő."[13]

5.1.Kulturális áruk szabad áramlása:

Magyarország elfogadta az Európai Unió kulturális javak védelmével foglalkozó rendeleteit és irányelveit, amelyek lehetővé teszik a tagállamok számára az áruk szabad áramlásának bizonyos korlátozását nemzeti kincseink védelme érdekében. Magyarország elvégezte a kulturális javak exportjával, illetve a kulturális javak visszaszolgáltatásával foglalkozó uniós jogszabályok teljes harmonizációját, és megtette a szükséges intézkedéseket azok végrehajtására. [14]

[13]http://www.kulturpont.hu/ma_kult_strategia.php [2006. április 4.]

[14] Rónai Iván – Zongor Attila: A magyar EU-tagság és a kultúra; Európai Füzetek 55., Budapest: Visit Nyomda, 2003. 20. p.

6. Celldömölk és környéke

Az alábbi fejezetekben Celldömölköt és környékét mutatom be általánosan, majd a város nemzetközi kulturális kapcsolatait veszem számba. Szó lesz a testvérvárosokról, az intézményekről, amelyben olyan művészeti együttesek végzik munkájukat, akiknek kiépített kulturális kapcsolataik vannak, valamint a fent említettekről nyújtok egy kis felvilágosítást, hogy az olvasó tisztában legyen a településen belüli helyzetével, funkciójával, jelentőségével.

6.1. A város:

Celldömölk közel 750 éves múltra tekinthet vissza. Három település – Pórdömölk, Nemesdömölk, Kis-Cell ötvözetéből alakult ki. 1252-ből maradt fenn az első hiteles adat a dömölki bencés apátságról, amely 1353-ig hiteles helyként működött. A ma is megtekinthető apátsági romtemplom megmaradt falszakaszain egyaránt felfedezhetők a román kori és a gótikus stílusjegyek.

A középkori Pórdömölk mellett a XIV-XV. század fordulóján alakult ki a Nemesdömölk, amely a reformáció terjedése révén – artikuláris hellyé kinevezve – a virágkorában, a XVII. században a protestáns egyházi élet jelentős centruma lett. Sajátos történelmi helyzetet tükröz, hogy a helység életében a fejlődés új hullámát a katolicizmus reneszánsza indította el, létrehozva a XVIII. században Kismáriacellt.

A Celldömölk felé érkezőknek már messziről feltűnik az apátsági plébánia templom két tornya, amelyek két és fél évszázada figyelik a település életét. A kegytemplom máriacelli mintára épült, tehát a kegyszobor és az oltár fölé kősátrat emeltek. A kegytemplom mellett található a volt bencés apátság épülete, homlokzatán Mária szobrával. A templom előtti téren az 1836-ban elkészült Szentháromság szobor áll, talapzatán Szent István, Remete Szent Pál, Nepomuki Szent János és Szent Flórián alakjaival. Nem messze látható az 1755-ben épült Kálvária, amelynek átadásával teljessé vált a búcsújáróhely. Kiscell apátsági székhellyé lépett elő, és a létrehozott épületegyüttes adta Kiscell felvirágzásának alapját és a település mai központját is.

Celldömölk fő búcsúja szeptember 12-e, Mária neve napja. Kiscell jelentőségét növelte, hogy 1768-ban sóhivatalt kapott, majd 1790. december 30-án Lipót kibocsátotta a vásártartási kiváltságot biztosító oklevelét, amelyben mezővárossá nyilvánította a települést.

1830-ban Kiscellben alakult meg az ország egyik első vidéki társasköre, a kemenesaljai Casino. A település méltán lehet büszke arra, hogy az 1848. évi népképviseleti országgyűlésre Batthyány Lajos gróf miniszterelnököt, az első magyar nemzeti felelős kormány vezetőjét, „egyes és közakarattal országgyűlési követüknek kikiáltván" megválasztották.

A kiegyezést követően vett újabb nagy lendületet a település fejlődése. 1871-ben a vaspari pa átnyargalt a Kemenesalján, és elkészült a Magyar Nyugati Vasút kiscellt érintő szakasza. A kiépülő csomópont megalapozta a helység „vasutas város" hírét és kitűnő indulási alapot jelentett a gyors kapitalizálódáshoz. 1887-ben vette kezdetét a szervezett iparos képzés, és negyedszázad múlva létesítették a polgári iskolát – immár Celldömölkön, amely elnevezés Nemesdömölk és Kiscellt 1904-től 1907-ig tartó egyesülési folyamatától használatos.

A II. világháború után néhány esztendővel elindult a gimnáziumi oktatás és 1950-ben Alsóság is Celldömölk részévé vált. E centralizációs irányzat betetőzése volt, amikor Izsákfa csatlakozásával 1979. január 6-án várossá avatták a települést. Celldömölk ma mintegy 12 ezer lakosú kisváros, de természetes vonzáskörzete közel 30 ezer főre terjed ki.

4. ábra: Celldömölk belvárosa (KMKK)[15]

[15] http://machelo.cellkabel.hu/images.htm

Kemenesalja ékessége és évmilliók tanúja a 279 méter magas Ság-hegy.

5. ábra: Ság-hegy krátere a trianoni kereszttel[16]

A Ság hegy korát mintegy 5 millió évre tehetjük. Akkoriban a Balaton menti „füstölgő pipák" legnyugatibb tagjaként izzó lávát lövellt a magasba. A kettős csonka kúp ennek az alig néhány százezer évig működő tűzhányónak a maradványa. A bazaltvulkánosság a táj képét sajátosan színező forma, a klasszikus szépségű ún. tanúhegy kialakulását segítette elő.

A Dunántúl nyugati részén két ősemberi kultúrközpontot ismerünk: a ság-hegyit és a velem- szentvidit. A természetes erődnek is tekinthető képződményen az első állandó telep i.e. 5000 körül alakult ki, amely később virágzó bronz-művességet hozott létre. A rendszeres kőbányászat során feltárták az őstelepülések tárgyi emlékeit. A bazaltbánya tulajdonosai mintegy 9000 darabból álló régészeti magánmúzeumot rendeztek be, amely sokáig Celldömölk egyik nevezetessége volt, majd 1949-ben a Magyar Nemzeti Múzeum vette kezelésébe a Lázár-gyűjteményt.

Kultúrtörténeti jelentőségű esemény, hogy Eötvös Lóránd, a világhírű fizikus az Eötvös-féle torziós ingát, a Ság hegy tetején próbálta ki 1891 nyarán. A kísérlet emlékét bazalt emlékmű őrzi.

[16] http//machelo.cellkabel.hu/images.htm

A hegyen az 1910-es években indult meg a kőbányászat. 1957-ben történt megszűnéséig 1,7 millió vagon követ biztosított a különböző építkezésekhez Közép Európa egyik legjelentősebb bányájaként. A kibontakozott típusos bazaltvukán gyönyörű geológiai rétegződést mutat, sziklakatlanja európai ritkaságnak számító tudományos-természeti jelenség és lenyűgöző hatású látványosság.

A hegyen található monumentális emlékmű, az 1930-as években épült Trianoni kereszt a magyar történelem egyik meghatározó tragikus időszakát idézi.

A Ság hegy növényföldrajzi helyzete megfelelő életfeltételeket biztosít a száraz, pusztai flóraelemek megjelenéséhez. Számos olyan növényfajjal találkozhatunk, amelyek Nyugat-Dunántúl más vidékein ritkán fordulnak elő/ például: tavaszi hérics, leánykökörcsin, nagy ezerjófű/.

Növénytársulásai közül a lejtőfüves sztyepprét és a töviskés a legértékesebbek. Jellegzetes, hogy madárvilága: vércsék, baglyok rendszeresen fészkelnek, de megfigyelték már a kuriózumnak tekinthető kövirigó jelenlétét is.

A szőlőművelés kezdete a rómaiak idejére nyúlik vissza. Az első írott forrás ugyancsak 1642-ből való, de tárgyi emlék közel évszázaddal korábbi akad: egy pincegerendába vésett 1562-es évszám. A szőlőművelés rendjét, a szervezett hegyközségi életet az 1734-ben írásba fektetett „A Sági Hegységnek Törvényei" szabályozták, amely országosan is párját ritkító jogszabály gyűjtemény.

A Ság hegyet 1975-ben nyilvánították védetté, s ezzel létrejött az ország egyik legkisebb Vas megyének pedig az első tájvédelmi körzete. Értékének tudatosításához és a látogatók élményének elmélyüléséhez jelentősen hozzájárul a hegyet átölelő, 1989-ben megnyitott geológiai tanösvény.[17]

Celldömölk, Izsákfa

A soros beépítésű, utcás, szalagtelkes faluképet mutató, a központtól elég távoli városrész környéke már a korai időktől lakott volt. A Guta-dűlőben késő bronzkori raktárkészletre bukkantak. Római kori villa falait találták meg a Dercóna-dűlőben. A középkori falu a 14-15. században alakult ki a mellette fekvő Bokod határában. Nevét alapítójáról vagy tulajdonosáról kaphatta. Először 1435-

[17] Ság hegy, Kemeneshát, Kemenesalja/szerk. Boda László, Szombathely: B.K.L. Kiadói és Reklám Kft., 1999. 126-153. p.

ben említették (Isakfalua), de 1516-ban leírt neve érdekesebb (Isaakfalwa al nom Kys BokodJ, mert utal arra, hogy Bokodnál később jött létre. Az 1698-ban leírt Sághfa valószínűleg elhallásból hasonlít csak a közeli Ság (Alsóság) nevére. 1873-ig Izsákfalvaként szerepelt, de akkortól a rövidült Izsákfa változat lett a hivatalos. Izsákfát sem kerülték el a török kori pusztítások, 1571-ben elhagyott faluként írták össze, 1606-ban Bocskai katonái kvártélyoztak itt, de valószínű, hogy nem maradtak ki az 1646-os és 1683-as portyázásokból sem. A falu déli részén a Kodó-patak fölötti dombon állt izsákfai Márk János zalai alispán kastélya a 16. században. Az oklevelek 1542-ben említik először. A falu csak 1890-ben lett önálló plébánia, 1698-ban Nemeskocs, majd 1758-ban már Alsóság leányegyháza volt. A Nepomuki Szent János római katolikus templomot 1798 és 1803 között építették klasszicista stílusban. Története során többször átépítették. 1876-ban új tetőt, 1885-ben új toronysisakot kapott. 1906-ban készítették orgonáját. Oltárképe Nepomuki Szent János mártírhalálát ábrázolja. A Somogyi-kúria az 1720-as években készült földszintes épület, amelyben ma óvodai konyha, könyvtár és öltöző működik. Izsákfán született Savanyú József a híres betyár, 1841. szeptember 12-én az alsósági templomban keresztelték meg, és állítólagos szülői háza ma is áll a templom közelében.

6.2.Környező falvak

6.2.1.Borgáta:

173 lakosú község a Kissomlyó hegy lábánál. nevének eredetére több megoldás is született. a szláv: Blagoda, Blogota = jó, a germán: Obergattendorg = -Felső vagy Egybetartozó, valamint a magyar: Avar + gát lehetőség. 1545-ben Batthyány Ferenc vásárolta meg.

Sokat tett az elmúlt évtizedekben a hagyományos szőlőkultúra megőrzéséért Vajd Lajos, akinek a hegy tetején álló pincéjében a magyar irodalmi élet több kiválósága is megfordult. A szőlősgazda kezdeményezésére Kissomlyó egyik nevezetességén, a Király-kőn, emléktáblát helyeztetett el. A falu I. világháborús hősi emlékművét 1922-ben avatták fel. Evangélikus haranglábát a XVIII. században emelték.

1964-ben olajkutatás közben bukkantak 732 m mélységben 47 C° termálvízre. Ere az 1970-es években építették a termálfürdőt, ami körül üdülőterület alakult ki. Továbbá ma is vonzza az egészségturizmus rabjait.

6.2.2.Egyházashetye:

Néveredeteként a hetes szám, illetve a hegy e szó zöngétlen helye változata emelhető ki. Itt születetett Berzsenyi Dániel költő. 1750-es évek környékén épült szőlőházán születésének 100. évfordulóján, 1986-ban helyeztek el emléktáblát. Ma a költő emlékmúzeuma és könyvtár található benne. Az idősebb Szent Jakab apostolról elnevezett római katolikus plébánia templomát a középkorban építették. A templom mellett álló kétszintes plébánia szintén barokk stílusban készült. Található egy Szentháromság szobor is itt, amely mészkőből van. A Berzsenyi Dániel – szobrot Antal Károly készítette. 1970-ben avatták fel. Az I. világháborús hősi emlékművet 1927-ben állították. Az átépített Felsőbüki Nagy kastélyban jelenleg az iskola működik.

6.2.3.Mesteri:

A termálfürdőjegy révén említem meg , mert része az egészségturizmust képviselő települések sorainak.

6.2.4.Sitke:

1946-ban Kissitke és Nagysitke egyesítésével hozták létre.
Felsőbüki Nagy Sándor 1871-ben romantikus stílusban építtette, az akkori Kissitke területén, a Kálvária-kápolnát. A kálváriához közeli Felsőbüki Nagy Kastély eredetileg erődítményszerű épület volt, magas bástyákkal körülvéve, amelyeket a XIX. században bontottak le. 1730 körül készült barokk stílusban. 1851-ben romantikus stílusban alakították át. 1945. után iskola volt, ma fogadóként működik. A török – emléknek nevezett, lapos kövekből faragott, XV. századi gótikus kegyoszlop a temető bejáratánál áll. Négyzetes keresztmetszetű pilléren kicsi, ház alakú építmény, négy oldalt szegmens záródású fülkékkel, tömött téglafalazatú tetővel.

Minden évben megrendezik a faluban az ún. Sitkei koncertet, amelyen rendkívül híres énekesek és együttesek lépnek fel, ez egy szabadtéri program.

7. Celldömölk nemzetközi kapcsolatai

Celldömölk legjelentősebb nemzetközi kulturális kapcsolatai közé a testvérvárosokat sorolhatjuk, amelyek még nem úgy funkcionálnak a városnak, mint szeretnék, és nem annyira kiépített rendszer az alapja, mint kellene, de az alábbiak a valóságot tükrözik, hogy Celldömölk életébe miként épülnek bele a testvérvárosi kapcsolatok. A jövőkép megfogalmazásánál visszatérek a teendőkre, amelyek során már működőképesebbé válhatnak ezen együttműködések.

[redacted]	[redacted]	Kapcsolat kezdete	[redacted]
Neudau (Ausztria)	2500 lakos	1984	kultúra, oktatás, sport, önkormányzati, testületi
Serramazzoni (Olaszország)	5000 lakos	1994	kultúra, oktatás, sport, önkormányzati, testületi
Pagnacco (Olaszország)	5000 lakos	1993	kultúra, sport
Erdőszentgyörgy	6000 lakos	1998	kultúra

6. ábra: Celldömölk testvérvárosai[18]

Európában 13 ezer, Magyarországon mintegy hatszáz testvérvárosi kapcsolatot tartanak nyilván. Felmérések szerint aktívabban a dunántúli, illetve a nagyobb települések. A kapcsolatokba fektetett energia anyagilag is megtérül. Brüsszel évi 10 millió euróval támogatja a testvérvárosi együttműködést.

Esetenként „szerelmi házasságról” van szó. Két polgármester találkozik egy fogadáson, s beszélgetés közben határozzák el: városaik frigyre lépnek. Csak később derül ki, meg tudják-e azt tartalommal – kulturális programokkal, gazdasági együttműködéssel – tölteni. Mások a névmágiában bíznak. Komoly alapra épül a bortermelő és az egyetemi városok kapcsolata is. Flandriában most olyan társkereső adatbázisok dolgoznak, amelyben minden település megtalálhatja a „szíve választottját”.

[18] http://www.celldomolk.hu/start.php?nyelv=magyar&menu=59&poz=o

A testvérvárosi nexusok a második világháború után alakultak ki Európában. Eredeti céljuk az volt, hogy a nemzetek közötti ellenségeskedést egymás jobb megismerésével váltsák fel. A 13 ezer európai kapcsolatból mintegy hatszázban magyarországi városok is részt vesznek – naprakész nyilvántartás azonban nem létezik.

Nyugat-Európában a svéd, az ír, a finn és a dán városok alakították ki a legtöbb kapcsolatot. Kelet-Európában a hangsúlyok eltolódtak: az 1989 előtti nexusok közül sokat nem ápolnak, egyesek kurta-furcsa véget értek. Megnőtt viszont a szomszédos országokból választott, zömében magyarok által (is) lakott városok száma: felmérés szerint minden tíz partnerből négy közülük kerül ki.

A földrajzi közelség, a német nyelvismeret, a hasonló kultúra indokolhatja, hogy városaink legtöbbször német vagy osztrák partnert választanak. Harmadik helyen a romániai (erdélyi) városok állnak, majd a finnek és az olaszok következnek. A magas költségek miatt a tengerentúli partnerség nem jellemző, de azt sem lehet elvárni, hogy a nyugat-európai partnerek állják mindig a közös programok számláját. [19]

Visszatérve Celldömölk testvérvárosaihoz, ismertetem a kapcsolatok kialakulásának okát, létrejöttét és funkcióit:

[19] Szőcs László: Testvérvárosok: megtérülő frigyek In: Népszabadság, 1999.02.06. 3. p.

7.1. Neudau

A város **neudaui** kapcsolatára az – Celldömölkhöz tartozó – alsósági Berzsenyi Lénárd Általános Iskola révén tettek szert.

7. ábra: Ausztria térkép részlet (jelölve Neudau)[20]

Az iskola kapcsolata több mint 10 éves múltra tekint vissza Neudau iskolájával. A kapcsolattartás változatos formái alakultak ki az elmúlt évek során. Kiállításokat szerveznek a tanulók munkáiból, többször tettek látogatást tanulóikkal, illetve a tantestület tagjaival Neudauban, és számos alkalommal látták vendégül Alsóságon az oszták gyerekeket és tanáraikat. Rendszeresek a közös kirándulások, tapasztalatcserék, megpróbálják egymásnak bemutatni iskoláik életét, hagyományait, lakóhelyüket, országukat. Egymás iskolai rendezvényeire természetesen meghívják a másik iskola képviselőit. Celldömölk város nagyobb rendezvényein mindig jelen van Neudau polgármestere is. Számos alkalommal kaptak ajándékot testvériskolájuktól: számítógépeket, Cd-t, iskolai padokat, székeket. Azonban arra a legbüszkébbek, hogy évente 1-1 hetet tölthetnek 8. osztályos tanulóik közül 10-15-en Neudauban. Az egy hét alatt családoknál laknak, természetesen iskolába járnak, és kirándulásokon vesznek részt.

[20] http://www.landschaftsfotos.at/Radtour%202005_07_20/Radtour%202005_07_20.htm

Élményekkel gazdagon térnek haza, barátságok születnek, amelyeket levelezés követ. A lényeg: Idegen nyelv gyakorlása anyanyelvi környezetben!

8. ábra: Neudau főtere[21]

A város saját maga számára mintát képez, miként működtethető egy uniós ország kisvárosi iskolája. Tehát Neudau, mint osztrák uniós modell funkcionál Celldömölknek.

7.2. Serramazzoni

„A következő testvérváros **Serramazzoni**, amely az akkori polgármester, Makkos István kezdeményezése volt. Pály Gyula professzor, egyetemi tanár személyes kapcsolata útján tett szert a város ezen gyümölcsöző kapcsolatára. Az Olaszországban megrendezett ENCO Ferrari Kupán háromszor vettek részt a celldömölkiek. Legalább évente egyszer mindig idelátogatnak, de nem lehet általánosítani, mert a kapcsolattartásnak változó az intenzitása. Alapvetően a kulturális jellege dominál a testvérvárosi köteléknek."

[21] http://www.landschaftsfotos.at/Radtour%202005_07_20/Radtour%202005_07_20.htm

9. ábra: Olaszországi térképrészlet (Serramazzoni feltűntetve)[22]

7.3. Pagnacco

„A második olasz testvérváros **Pagnacco**, amely nemzetközi kapcsolat 1993-ban köttetett meg, a celldömölki Tücsök Bábcsoport révén. 1990-ben vendégszereplésre volt hivatalos az olasz kisvárosba a művészeti együttes. Az olaszok részéről, a táncegyüttes vezetője szorgalmazta az együttműködés létrejöttét. Kulturális, baráti viszony alakult ki a két város között, állandó kapcsolattartás mellett, így három év elteltével, hivatalos formában is megpecsételték az együttműködésüket. Eleinte a kultúra, művészet és sport színterén folyt a közös munka, majd gazdasági együttműködésben is megállapodtak, amely sajnos még azóta sem vált gyakorlattá annak ellenére, hogy célja volt mindkét félnek.” [23]

[22] http://www.pagineitaliane.com/emilia/d6102.html
[23] Lengyel László Celldömölk politikai tanácsadója, Takács Tünde önkormányzati munkatárs interjúja alapján

10. ábra: Olaszországi térképrészlet (Pagnacco kiemelve)[24]

11. ábra: Pagnacco látképe[25]

7.4. Erdőszentgyörgy

A legfrissebb nexus, amely létrejött Celldömölk és egy külföldi település között, az **erdőszentgyörgyiekkel** lépett életbe, 1998-ban. Nagyon szoros a kapcsolat a két település között, évente négy-öt alkalommal hoznak létre

[24] http://www.wineathomeit.com/dove.html
[25] http://www.wineathomeit.com/images/spiritodivino.jpg

találkozási alkalmakat. A jelentőségteljes kulturális együttműködés mellett, barátságok születtek celldömölki és erdőszentgyörgyi lakosok között, valamint Celldömölk szívén viseli a testvérvárosi település sorsát. Ezt bizonyítván jótékonysági gyűjtéseket szerveznek az erdélyi árvaház támogatására. A barátság az erdélyiekkel a színház kapcsán köttetett meg. Az állandó vendégszereplések vonzották magukkal e szoros kötelék hivatalossá tételét.

Kiemelném Erdőszentgyörgy települést. Határon túli magyarokról lévén szó, szoros a kapcsolat érzelmi szempontból is, hiszen minden magyarban ott kószál a gondolat, mi lett volna, ha…

12. ábra: Erdőszentgyörgy, angol királyi mauzóleummal[26]

Erdőszentgyörgyöt 2003-ban nyilvánították várossá. A megye délkeleti részén, a Kis-Küküllő felső szakasza mentén fekszik, 25 km-re Szovátától és 42 km-re Marosvásárhelytől. Ez a város a legrégebbi településeink egyike, a közelében a bronz- és vaskorból származó nyomok kerültek felszínre. Erdőszentgyörgyöt először 1333-ban említik az okiratok Sancto Georgio névvel. A város egyik monumentális épülete a barokk stílusban épült Rhédey-palota, melyet Rhédey László építtetett 1807-1809 között. A XIV. századi gótikus református templom – XVII. századi kazettás mennyezettel – műemlék értékű. 1935-ben újította fel a Rhédey család leszármazottja Mária angol királynő gondoskodásából, aki Rhédey gróf unokája és II. Erzsébet angol királynő nagyanyja. Rhédey

[26] http://www.transylvania.info.hu/index.php?p=kepek&popup=1&m=maros&kep=140

Claudia, Mária angol királynő nagyanyjának sírja a helyi református templom kriptájában van.

13. ábra: Bözöd, amelyet elnyelt a víz[27]

Celldömölk számos olyan intézménnyel, művészeti együttessel büszkélkedhet, akik gondosan felépített nemzetközi összeköttetést tartanak fel különböző kultúrákkal, nemzetekkel. Ezek közül kiemelnék néhány figyelemreméltó példát.

A művészeti egyesületek, csoportok működéseit szinte minden esetben a celldömölki kultúra fellegvára, a Kemenesaljai Művelődési Központ segíti minden szemszögből, beleértve azt is, hogy helyet biztosít a művelődés, kultúra szolgálatába állóknak.

A Kemenesaljai Művelődési Központ és Könyvtár általános ismertetése

A Kemenesaljai Művelődési Központ 1972 óta Celldömölk és Kemenesalja kulturális központja és szellemi műhelye. Meghatározó helyet foglal el Celldömölk és Kemenesalja társadalomföldrajzába.

Az állami normatívák, a városi finanszírozás, a működési célú bevételek, valamint a pályázati lehetőségek kihasználása biztosítja a működést.

[27] http://www.cjmures.ro/Prezentare/Prezentare_hu/SingPadure/singpadure.htm

A helyi közművelődési feladatellátást meghatározó önkormányzati rendelet tartalmazza a művelődési központ alaptevékenységeit:

- kultúraközvetítés, helyi hagyományőrzés és ápolás
- az iskolán kívüli önképzés, önművelődés megteremtése
- szabadidős tevékenységformák megvalósítása
- az amatőr művészeti mozgalmak szervezése és támogatása
- az ünnepi lét kultúrájának gondozása
- színházi előadások, hangversenyek szervezése
- a kistérség közművelődésének, kulturális rendezvényeinek összefogása

Közművelődési formák a Kemenesaljai Művelődési Központban:

A művelődési közösségek gyűjtőnév alatt a művészeti csoportok, klubok, szakkörök és tanfolyamok szerepelnek. 21 saját, és 8 külső szervezésű kisközösség működik az intézményben.

A művészeti kiállítások ütemtervét meghatározzák a nemzeti ünnepekhez, a helyi évfordulókhoz, jeles napokhoz való alkalmazkodás. Lényeges szervezőelv, hogy az országosan ismert művészek mellett bemutatkozhassanak a helyi alkotók és a külföldi képzőművészek is.

Az ismeretterjesztő sorozatok a közérdekű információ- és vélemény-cserétől a szórakoztató önművelésig kínálnak lehetőséget a különböző tudásanyag bővítésére.

A „Műsorok" elnevezés a legtágabb kategória: színházak, előadóestek, komoly- és könnyűzenei hangversenyek, fesztiválok, táncbemutatók, szórakoztató rendezvények mellett ide sorolhatók a városi nagyrendezvények is, valamint a nemzeti ünnepekről való megemlékezés és az egyházi családi ünnepekhez kapcsolódó műsorok.

A külső szervezők rendezvényeinek nem csak helyet ad az intézmény, hanem szakmai segítségek közreműködőként, vagy társszervezőként vesz részt a rendezvények lebonyolításában. Ezen belül hangsúlyozottan segíti a civil szervezeteket (Kemenesaljai Baráti Kör, Dukai Takách Judit Játékszín Alapítvány, Kemenesalja Néptáncért Alapítvány).

Az intézmény feladatellátás minőségét elsődlegesen a közművelődési tevékenységek műfaji gazdagsága, valamint a látogatottság mutatói határozzák meg.[28]

7.5.Rocky – Dilly ARCC:

„A „Rocky-Dilly" Rock and Roll sporttánc élet 1998 évben indult be, a Kemenesaljai Művelődési Központ berkeiben.

A csoport eleinte kisebb létszámmal, 16 fővel kezdte meg működését.

A későbbiekben a pezsgő ritmusú zene, a magával ragadó esztétikus mozgás, az egészséges életmód és a kialakult jó társaság vonzotta a fiatalokat a csoportba.

Egy év elteltével a létszám ugrásszerűen megnőtt, közel 100 fő kezdte űzni eme sporttánc ágazatot- a létszám napjainkban is 100-120 fő.

A későbbiekben a csoport bővítése és a megfelelő utánpótlás érdekében több városban is megkezdődött a táncosok oktatása: Vasvár, Sárvár.

1999-ben a csoport tagjai, és szülők támogatásával létrejött a „Rocky-Dilly" Akrobatikus Rock and Roll Sporttánc Club, mely innentől fogva hivatalosan is bejegyzett egyesületként folytatta munkáját.

A versenyeztetés alappillére volt ez a lépés, hiszen az akkor még létező (MARRSZ) Magyar Akrobatikus Rock and Roll Szövetség csak azon csoport táncosai indulhattak hazai és nemzetközi versenyeken, akik hivatalosan létező egyesületként működtek.

2001 évtől a Magyar Táncsport Szakszövetség (MTASZ) tagjaként működik Rock and Roll szakág.

Az eltelt évek alatt számos sikert értek el az egyesület sportolói. Több hazai és Nemzetközi versenyen sikerült dobogóra állniuk, valamint ezidáig 18 párost sikerült delegálniuk a Magyar Válogatott keretbe, ami ilyen rövid idő alatt hatalmas teljesítmény.

Működésük során kialakult, hogy szoros kötelék fűzi a csapatot egy szlovákiai város táncegyütteséhez. Az ismeretség öt éve tart köztük és azóta

[28] Pálné Horváth Mária: Beszámoló a Kemenesaljai Művelődési Központ tevékenységéről, 2005

testvér egyesületté nőtték ki magukat a gbelcei társulattal. A kapcsolattartás formája a két társulat között:

- közös edzőtáborok szervezése
- egymás versenyeire való meghívás

Sikeres fennállásuk során, számos országban képviselhették Magyarországot és természetesen öregbíthették kisvárosunk hírnevét.

Így jelen voltak már:

- Ausztriában
- Szlovákiában
- Szlovéniában
- Bosznia Hercegovinában
- Finnországban
- Franciaországban
- Csehországban
- Lengyelországban.

A fent említett országok vendégszeretetét élvezhették Európa Bajnokságokon, Világbajnokságokon, Világkupa fordulókon és további sokszínű nemzetközi versenyen." [29]

7.6. Kemenesaljai Néptánccsoport

Celldömölk városában, 1972-ben építették a Kemenesaljai Művelődési Központot, mely sok művészeti ágnak adott és ad helyet. Ehhez az időszakhoz köthető, hogy a városban addig is működő néptánccsoport felvette a Kemenesalja nevet.

„A csoport tíz éve alakult újjá, nevet szerzett magának itthon és külföldön egyaránt. Jártak többek között Olaszországban, Franciaországban, Ausztriában, Szlovákiában, Szlovéniában, Németországban Erdélyben, itthon szórakoztató műsorok mellett néptáncfesztiválokon szerepeltek. Aranyminősítésük mellett elnyerték a Külügyminisztérium különdíját is. 2000 szeptemberétől a nép-táncoktatást iskolai keretek közé helyezték Celldömölkön, ugyanis az Ádám Jenő Zeneiskola és Művészeti Alapiskola tagozataként folyik az elméleti és gyakorlati képzés. A „növendékek" életkora hattól huszonévesig terjed, van, aki alig egy éve kezdett táncolni, van, aki egy évtizede tagja a csoportnak. A tagok tanulás és munka mellett vállalják a magyar tánchagyomány ápolását és

[29] Koszogovits Norbert, Rocky-Dilly ARCC klubvezető-edző interjúja alapján

továbbadását. Szabadidőjüket nagy részben a néptánc határozza meg, melyet törekszenek egyre magasabb szinten elsajátítani.

Elengedhetetlenül fontos az utánpótlás nevelés, mely alapköve a felnőtt együttes sikeres működésének. Utánpótlás csoportjaiban a gyerekek már óvodás kortól kezdve, népi játékokon keresztül ismerkednek a néptánc alapelemeivel.

A próbák nagyon jó hangulatban és egyetértésben zajlanak. Fellépéseiken és azon kívül is szívesen vannak együtt, mindent megbeszélnek egymással, és mindenben összetartanak. Vidám kis csapat.

A csoport két vezetője, Ipsics Péter és Ipsicsné Nagy Erzsébet, akik húsz éve táncolnak, és tíz éve irányítják az együttes munkáját. Mint mondják, évről évre remek közösség dolgozik, olyan, amelyik próbákon és szerepléseken kívül is szívesen van együtt.

Az együttes repertoárja átfogó képet ad a magyarság táncművészetéről. Táncai közt Dunántúltól-Erdélyig minden jellegzetes tájegység tánca megtalálható. A táncokat, melyeket színpadra visz, igyekszik eredeti népviseletben megjeleníteni, ezzel is segítve annak hiteles visszaadását.

14. ábra: Néptánccsoport fellépés közben I.[30]

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy a Kemenesalja Néptánccsoportnak kezdettől fogva a magyar néptánckultúra megőrzése, továbbadása a célja, melyben közösségi szellem uralkodik a saját kultúránk ápolása mellett. Céljuk a magyar paraszti tánc és zenei folklór ápolása és feldolgozása, melyet az együttes

[30] http://kemenesalja.uw.hu/foto/gyenesd/index.htm

megpróbál a legalaposabban elsajátítani, és színpadra állítani. A tánc és a zene mellett a táncos szokások, a régi viselet megismerésére is törekszenek.

Szívesen vesznek minden meghívást, felkérést, akármilyen táncos-mulatságos dolgot. Valamint örömmel fogadják csoportjukban a táncolni vágyókat.

15. ábra: Néptánccsoport fellépés közben II.[31]

A fent említett országokba kétféle módon népszerűsíthették a magyar népi folklórt és a népzenét. Az egyik lehetőségük, hogy a hazai versenyeken, fesztiválokon, antológiákon kiemelkedően teljesítettek, ezáltal a Régiók Szövetsége felfigyelt rájuk. Majd amikor egy-egy külföldi meghívásra ajánlatot tett a Régiók Szövetsége, kiemelkedő produkcióik alapján a Kemenesaljai Néptánccsoportot részesítette előnybe. Ennek köszönhetik a szlovéniai, szlovákiai és osztrák útjaikat is egyaránt.

A másik lehetőségük értelemszerűen a város testvérvárosi együttműködésének köszönhető. Szoros kapocs alakult ki az erdőszentgyörgyi művészeti együttessel, úgymint a pagnaccoiakkal egyaránt. Így tettek szert olaszországi, szardíniai, romániai és franciaországi vendégszereplésekre.

[31] http://kemenesalja.uw.hu/foto/kicsik/index.htm

Kiemelve egy példát, Szardínia egzotikus világába, úgy nyerhettek betekintést, hogy a testvérvárosunk (Pagnacco) kapott meghívást a mediterrán éghajlatú szigetre, de a szoros baráti kapcsolat elengedhetetlenné tette, hogy a celldömölkieket is meginvitálják, e rendkívül más kultúrájú „világba".

Továbbá a nemzetközi megmérettetésekről számos nemzetközi barátsággal gazdagabban térnek haza. Az ilyen jellegű viszonyt fenntartják, majd kölcsönösen invitálják egymást fellépésekre hazáikba." [32]

7.7. Soltis Lajos Színház

„1980-ban alakult Sitkén, Sitkei Színkör címén, majd 21 éven át működött ebben a formában.

2001-ben települtek át Celldömölkre, miután egy végzetes autóbaleset kapcsán felvették a Soltis Lajos nevet. Soltis Lajos közreműködése a színháznál 1997-től, hatalmas minőségi felemelkedést eredményezett a színház életében. Szakmai előmenetelüknek méltán meglett a gyümölcse, ugyanis 1998-tól országos hírűvé váltak. Soltis Lajos belépésének évében, már országos elismerést nyert a társulat.

Fennállásuk során számos neves színésszel, rendezővel és művészeti vezetővel dolgoztak, amely magával vonzotta a magas nívójú szakmai alkotást.
Néhány név, a teljesség igénye nélkül, akik öregbítették a társulat játékát:
Somogyi István, Gabnai Katalin, Ecsedi Erzsébet, Herczeg Tamás, Katona Imre, Michael Mehlmann.

[32] Ipsics Péter csoportvezető interjúja alapján

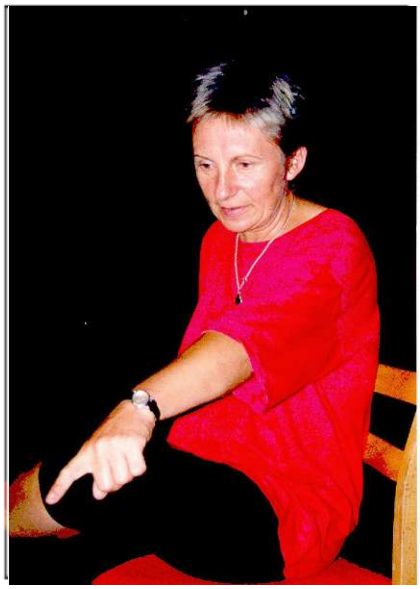

16. ábra: Ecsedi Erzsébet[33]

Weöres Sándor, Szkíták című drámáját vitték színre 2004-ben, amely óriási elismerésben részesült, ugyanis díjakat, díjakra halmoztak a darabbal. Ezzel nagy dicsőséget arattak, tudniillik meghívást kaptak egy világfesztiválra, amely Kairóban került megrendezésre. Még az elutazásuk előtt itthon jelentős megbecsülésben volt részük, hisz elnyerték a területi prímadíjat. A kairói útjukhoz tekintélyes támogatás szükségeltetett, amelyet, a NKÖM-től, mint országos szervtől nem, de megyei és városi szinten mindennemű anyagi, erkölcsi hozzájárulásba részesültek.

Nem jártak ekkora szerencsével francia és németországi meghívásukkal, hiszen szponzorálás hiányában, nem állt módukba elfogadni, eme nemes gesztust.

1990-től járnak vendégszerepelni Erdélybe rendszeresen. Nyaranta Nyári fesztivál körutakat szerveznek, amelyeket egy-két hetesekre szoktak szervezni. A hagyománnyá vált rendezvénysorozatot erdélyi részről, Lupényi katolikus káplán szorgalmazta, majd „kézről kézre" adták a társulatot. A szervezés külföldi vonatkozásaival, az erdőszentgyörgyi Bodor Péter Művelődési Egyesülete foglalkozik. A segítség nem egyoldalú, a viszonosság is él, nem egyszer jártak már ők is hazánkban. A testvérvárosi kapocs is innét eredeztethető, ennek folytán vált gyakorlattá.

[33] http://www.soltisszinhaz.hu/index.php?modul=galery&action=show_cat&id=15

Kisebb gyakorisággal a Felvidékre is jártak, de hosszú távon nem valósult meg az ismeretség, mert nem találtak egy állandó egyesületet, aki eleinte támogatta volna őket útjaikon.

Vajdasági vidékekre is jártak a '90-es évektől, de az ottani viszonyok (háború) miatt, nem állt módjukban folytatni a kezdeményezést. A Szabadkai Népkör színjátszócsoporttal állandó kapcsolattartást folytattak, ám egy végzetes baleset révén 2005 elején jártak utoljára Magyarországon, s ezáltal megszűnt a jó viszony.

Azonban a Csókai Orfeusz Theater együttessel ma is működőképes az együttműködés. Az ő társulatuk az avantgard stílust részesítik előnybe.

Szlovéniába és a Mura vidékre is felajánlották a szolgálatukat, szállás és étkezés fejében, de mindennek ellenére végtelenül kevés meghívást kaptak. Tehát e próbálkozás kudarcba fulladt.

A nemzetközi érintkezések színteréül szolgál, az 1998-ban kezdeményezett színjátszó tábor, amely a mai napig is megrendezésre kerül. A találkozó eleinte országosnak indult, de nemzetközivé nőtte ki magát. Neves színészek és rendezők csábítják a táborba a színésznövendékeket és érdeklődőket.

Nemzetek, amelyek részt vesznek a programsorozaton, a magyarokon kívül:

- lengyelek
- franciák
- szerbek
- románok
- erdélyiek

Erdélyben, Bözödön is átvették az évente megrendezett tábori kezdeményezést, ott tavaly került először megrendezésre, Bodör Péter segítségével.

A Soltis Lajos Színház munkájában közreműködnek nemzetközi neves szakemberek, mint például az amerikai Michael Mehlmann, valamint az osztrák ünnepelt színésznő, Gitta Honegger.

További két nemzetközi kapcsolatról beszélhetünk, ezek mindegyike francia. Az egyiket Armelle Dorbovolskinak köszönhetik, aki a szegedi egyetemen nyelvi rektor volt, majd megalakított egy francia nyelvű színjátszó csoportot, amely 8-10 éven át működött. Később elhagyta Magyarországot és Franciaországban hozott létre egy kávéházi színjátszóházat. Szívesen venné a

Soltis Színház felkérését, de a tiszteletdíjára való összeget még nem állt módukba előteremteni.

A következő francia összeköttetés Jancsó Judit nevéhez kapcsolódik. Jancsó Judit a szegedi tanulmányait Lionban folytatta, ahol is kapcsolatba került a „Nap színháza" (Théatre du Soleil) nemzetközi, párizsi színházzal, amely világhírű egyediségéről. 2005 második felében, felkérték, hogy legyen a Nap színházának gazdasági vezetője. Ennek kapcsán jutott el egy DVD, a Soltis Színház előadásáról, a neves párizsi színház igazgatója kezébe. Megtekintette, majd különösen előnyös kritikába részesítette a magyar társulatot. A kapcsolat kiépítése, majd szorosabbá fűzése, még napjaink megoldandó feladatai közt tartható számon.

Ismertetésemből megállapítható, hogy a Soltis Lajos Színház nagy hangsúlyt fektet a nemzetközi kapcsolatok kiépítésére és megtartására egyaránt, amelynek az eredménye tükröződik a referenciájuk során." [34]

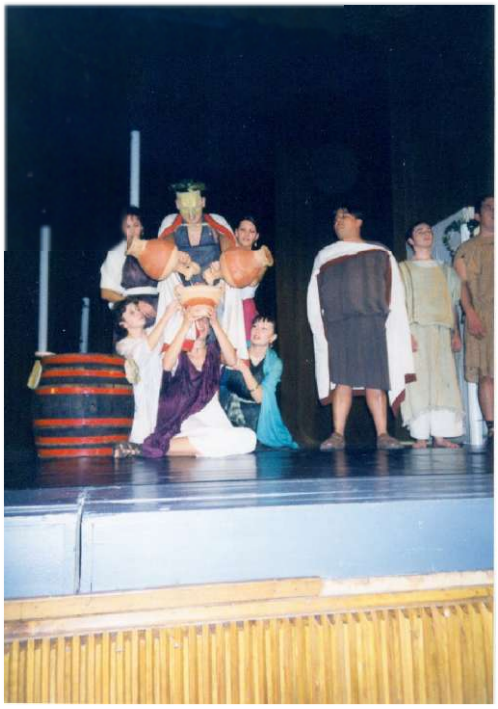

17. ábra: Soltis Lajos Színház előadás közben[35]

[34] Nagy Gábor interjúja alapján
[35] http://www.soltisszinhaz.hu/index.php?modul=galery&action=show_cat&id=6

Összegzés, jövőkép

Végül megállapíthatom, hogy Celldömölk kis város létére, kapacitásához mérten, megpróbál megfelelni, az innováció által lefektetett kihívások leküzdésének rögös, általában nem zökkenőmentes útjának. Mint a dolgozatom is reprezentálja, többé-kevésbé kiaknázzák a lehetőségeket, valamint van, hogy ők mennek a dolgok elébe. Kutatásom során, úgy tapasztaltam, hogy a kiépített nemzetközi együttműködések által kínált eshetőségeket, teljesítőképességeikhez mérten igyekeznek kihasználni. Nem elfecsérelve a kínálkozó alkalmat, hogy a város lakóinak életszínvonala kívánnivalót hagyjon maga után.

Mindemellett a jövőre nézve, még tágíthatják a kapcsolatok színterét, beleértve, hogy az oktatási és nevelési intézmények is lépjenek frigyre, egy-egy más kultúrájú, ám hasonló működésű létesítménnyel. A jövőképpel kapcsolatban a legszembetűnőbb hiányosság, ami még megoldás előtt áll, hogy a testvérvárosi kötelékeket gazdasági szintre is emeljék. Ez a lépés magával vonzaná a figyelemreméltó gazdasági felemelkedést, amely nagyban hozzájárulna a celldömölkiek életszínvonalának növekedéséhez, valamint közelebb járnánk egy uniós ország városi életéhez. A testvérváros, mint tagországi mintaként funkcionálhatna, mint ahogy a neudaui együttműködésben láthatjuk ennek a csíráját.

A már meglévő összeköttetéseket megfontoltabban kellene ápolni, kiépített kapcsolattartási rendszer szükségeltetne, hogy a találkozási alkalmak intenzitása ne légyen ennyire ingadozó. Vagyis véleményem szerint készíteni kell egy Külkapcsolati tervet, amelyben rövid, közép és hosszú távú tervek is szerepelnének, így a célok elérésének útja átláthatóbb lenne, ezáltal megvalósíthatóbb is. Minden testvérváros mellé klépülhetne egy-egy egyesület, amely megkönnyítené, hogy ne zűrzavar uralkodjék, hanem mindenki a maga testvérvárosi kapcsolatát építgetné tovább, ezáltal a célok elérésének útja hatékonyabb lenne.

Nem elhanyagolható tényező, az Európai Unió által kínálkozó lehetőségek észrevétele, vagyis állandó pályázatfigyelő személy/személyek követnék figyelemmel, hogy milyen pályázatot tud igénybe venni a város, ezáltal

óriási előrelépésekkel számolhatna a városvezetés. Nem utolsó sorban anyagi támogatásra, amely megalapozna egy feltörekvő településképet.

Továbbá a város új fürdőjének a csáberejét és ki kellene aknázni, idegenforgalomhoz méltó vendéglátóhelyeket kellene átadni, vagy a már meglévő, például a Ság-hegy fogadót megfelelő színvonalra emelni. Ezáltal, a látnivalók által vonzott turisták, érdeklődők nem fordulnának vissza, alkalmas szálláshely és körülmények hiányában, valamint ez magával vonzana némi munkahely igényt.

8. Jegyzetek:

1. Segédkönyv a kulturális menedzsment tanulmányozásához; szerk. Eszenyi Miklós, Utry Attlia, Miskolc: TEMI Rónai Művelődési Központ, 2001. 161 p.
2. A kulturális menedzser tankönyve/ szerk. Eszenyi Miklós, Utry Attila, Miskolc: Rónai Művelődési Központ, 2001.24 p.
3. Lajtha György: A folyamatos globalizáció In: eVilág, 2005 áprilisi szám
4. International Encyclopedia of Social Sciences 1968. 7. köt. 520. p.
5. Amer Antropol. 38. 1936, idézi Roger Bastide: Anthropologie appliquée. Paris, Payot, 1971, 44-45. p.
6. Tabajdi Csaba: Az önazonosság labirintusa, Bp.: CP Stúdió Bt., 1998. 160-173 p.
7. Tabajdi Csaba: Az önazonosság labirintusa, Budapest: CP Stúdió Bt., 1998 160-173. p.
8. Új Horizont, XXX. évfolyam, 2002. 3. szám 14 p.
9. http://comlogo.web.elte.hu/ismerteto/Eu/Europa.htm
10. Az Európai Unió hivatalos honlapja [online] [2006.04.06.] http://europa.eu.int/abc/history/index_hu.htm
11. http://www.euvonal.hu/index.php?op=tenyek_hatteranyagok&ha=1&id=36&PHPSESSID=f9446f141b5 [2006. március 30.]
12. http://www.kulturpont.hu/ma_kult_strategia.php [2006. április 4.]
13. Rónai Iván – Zongor Attila: A magyar EU-tagság és a kultúra; Európai Füzetek 55., Budapest: Visit Nyomda, 2003. 20. p.
14. Ság hegy, Kemeneshát, Kemenesalja/szerk. Boda László, Szombathely: B.K.L. Kiadói és Reklám Kft., 1999. 126-153. p.
15. Szőcs László: Testvérvárosok: megtérülő frigyek In: Népszabadság, 1999.02.06. 3. p.
16. Lengyel László Celldömölk politikai tanácsadója, Takács Tünde önkormányzati munkatárs interjúja alapján
17. Pálné Horváth Mária: Beszámoló a Kemenesaljai Művelődési Központ tevékenységéről, 2005

18. Koszogovits Norbert, Rocky-Dilly ARCC klubvezető-edző interjúja alapján
19. Ipsics Péter csoportvezető interjúja alapján
20. Nagy Gábor interjúja alapján

9. Bibliográfia:

1. Kissinger, Henry: Diplomácia, Budapest: Panem Grafo, 1998
2. Dr. Csider Sándor: Kulturális diplomácia, Szombathely: BDF, 2000
3. Szőnyi Adél: Kulturális diplomácia Komárom város testvérvárosi kapcsolataiban, Szombathely: BDF, 2002
4. Zongor Attila: Az Európai Unió kulturális tevékenysége, Budapest: Kultúrpont Iroda, 2005
5. Zongor Attila: Kultúra és az Európai Unió, Budapest: Kultúrpont Iroda, 2005
6. Losoncz Alpár: Európa-dimenziók, [Budapest]: Forum Könyvkiadó, 2002
7. Eszenyi Miklós: A kulturális menedzser tankönyve, Miskolc: Rónai Művelődési Központ, 2001
8. Éger György: Stratégia és kultúra, Budapest: Teleki L. Alapítvány, 2004
9. Kovács János Mátyás: Zárva várt Nyugat, Budapest: 2000: Sík K., 2002
10. Kiss J. László: Globalizálódás és külpolitika, Budapest: Teleki L. Alapítvány, 2003
11. Molnár János: Megérteni a Globalizációt, Budapest: Friedrich E. Alapítvány, 1999
12. Bogár László: Magyarország és a globalizáció, Budapest: Osiris, 2003
13. Schöpflin György: Az identitás dilemmái, Máriabesnyő: Attraktor, 2004
14. Borsányi András: A három pillér, Budapest: Bona-L Bt., 2002
15. Kleinschmidt, Harald: A nemzetközi kapcsolatok története, Budapest: Athenaeum 2000, 2001
16. N. Szabó József: Európai kultúra – magyar kultúra, Nyíregyháza: Bessenyei Gy. Kvk., 2000
17. Román Zoltán: Felzárkózás és EU-csatlakozás, Budapest: MTA Ipar és Vállalatgazdasági Bizottság, 2000
18. Segédkönyv a kulturális menedzsment tanulmányozásához/ szerk. Eszenyi Miklós, Utry Attlia, Miskolc: TEMI Rónai Művelődési Központ, 2001.
19. Ság hegy, Kemeneshát, Kemenesalja/szerk. Boda László, Szombathely: B.K.L. Kiadói és Reklám Kft., 1999.

20. Rónai Iván – Zongor Attila: A magyar EU-tagság és a kultúra; Európai Füzetek 55., Budapest: Visit Nyomda, 2003.
21. Nyusztay László: Kulturális diplomácia és szakdiplomáciai tanulmányok, Budapest:, 2000

10.Melléklet:

A Kulturális és Oktatási Bizottság tagjai

A Bizottságnak jelenleg 70 tagja van. Magyarország az alábbi négy képviselővel vesz részt a kulturális és oktatási politikát koordináló szakbizottság munkájában: Schmitt Pál alelnök, teljes jogú tag (EPP), Gyürk András helyettes (EPP), Járóka Lívia helyettes (EPP), Hegyi Gyula helyettes (PES).

Az alábbi ábrán a Bizottság vezető tisztségviselőit láthatják:

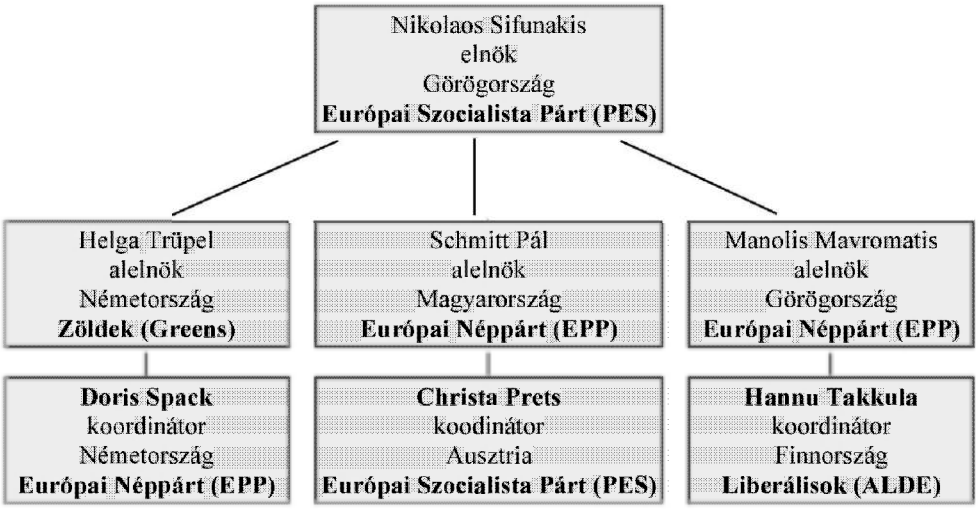

(Forrás: http://wwwdb.europarl.eu.int/ep6/
owa/p_meps.short_list?ilg=EN&icom=C15)